

NC
DO

NEDERLANDERS & AFVAL

JONGE EN OUDERE NEDERLANDERS OVER AFVAL

NCDO is het Nederlandse kennis- en adviescentrum voor burgerschap en internationale samenwerking. NCDO bevordert het publieke bewustzijn over internationale samenwerking en het belang van Nederland om op dit terrein actief te zijn. NCDO doet onderzoek, verstrekt kennis en advies, stimuleert publiek debat en is actief in onderwijs en educatie. Zij werkt daarbij samen met overheid en politiek, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en wetenschap.

Heeft u vragen of opmerkingen over dit onderzoek of wilt u op de hoogte worden gehouden van nieuw onderzoek, neem dan contact op met NCDO via onderzoek@ncdo.nl.

Foto omslag: Henk Braam/Hollandse Hoogte

ISBN: 978-90-74612-18-0

Amsterdam, mei 2012

NCDO

Postbus 94020
1090 GA Amsterdam
tel +31 (0)20 568 87 55
onderzoek@ncdo.nl
www.ncdo.nl

NEDERLANDERS & AFVAL

JONGE EN OUDERE NEDERLANDERS OVER AFVAL

CHRISTINE CARABAIN
GABI SPITZ
SHELENA KEULEMANS

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	5
1 AFVAL ALS MONDIAAL VRAAGSTUK	8
2 NEDERLANDERS OVER AFVAL	17
LITERATUUR	29
VERANTWOORDING	31

SAMENVATTING

De omgang met afval is één van de grootste mondiale vraagstukken van deze tijd. Door de stijgende welvaart en de groeiende consumptie wordt de hoeveelheid afval die we gezamenlijk produceren in de wereld almaar meer. Jaarlijks produceert de wereldbevolking ruim 12 miljard ton aan afval. Met name in ontwikkelingslanden en opkomende economieën zorgt de groeiende berg afval voor milieuproblemen en gezondheidsrisico's. Bij gebrek aan goede ophaal- en verwerkingsfaciliteiten belanden grote hoeveelheden afval daar op straat en in de natuur. Bovendien vindt de verwerking van elektronisch afval uit westerse landen, dat naast waardevolle materialen ook giftige stoffen bevat, veelal plaats onder onveilige omstandigheden in Afrika en Azië. Naast giftig afval, zorgt ook plastic afval voor tal van problemen voor mens en dier. Zo vergaat plastic in zee tot kleine stukjes die gifstoffen opnemen en vervolgens door vissen en zeedieren worden opgegeten. In de Nederlandse politiek is plastic afval ook een onderwerp van discussie. Volgens gegevens van Agentschap NL produceerde Nederland in 2008 in totaal 63 miljoen ton aan afval; voldoende om de Amsterdam Arena dertig keer tot de nok toe te vullen. 84% van dit afval wordt nuttig (her)gebruikt, 13% wordt verbrand en 3% gestort of geloosd. NCDO onderzocht in samenwerking met TNS/NIPO hoe Nederlanders aankijken tegen afval en afvalverwerking.

NEDERLANDERS SCHEIDEN MASSAAL AFVAL

Verreweg de meeste Nederlanders geven aan thuis hun afval te scheiden. Papier en karton en statiegeldflessen worden het vaakst van het overige afval gescheiden. Oudere Nederlanders scheiden hun afval vaker dan jongere Nederlanders en vinden het scheiden van afval ook belangrijker. De belangrijkste reden om afval te scheiden is het sparen van het milieu. Voor ouderen

geldt dit meer dan voor jongeren. Jongeren scheiden hun afval vaker dan ouderen uit gewoonte.

JONGEREN MAKEN ZICH MINDER ONGERUST OVER AFVAL DAN OUDEREN

In het algemeen kan gesteld worden dat oudere Nederlanders zich meer zorgen maken over afvalzaken dan jongere Nederlanders. Voor zowel ouderen als jongeren geldt dat zij zich het meest druk maken over de mate waarin de natuur vervuult door afval en plastic en chemisch afval in zee. Oudere Nederlanders maken zich het minst druk om de hoeveelheid afval van Nederlandse huishoudens. Jongere Nederlanders maken zich het minst druk om zwerfvuil op straat in ontwikkelingslanden.

Iets minder dan de helft van Nederlanders is bereid meer te betalen voor producten verpakt in biologisch afbreekbare verpakkingen. De meerderheid van de Nederlanders vindt het belangrijk dat verpakkingen van producten biologisch afbreekbaar zijn. Oudere Nederlanders vinden dit vaker dan jongeren. Eén op de drie jongeren en de helft van de ouderen is bereid meer te betalen voor een product als deze verpakt is in een biologisch afbreekbare verpakking. Jongeren zijn bereid een hoger bedrag te betalen voor een product dat verpakt is in een biologisch afbreekbare verpakking dan oudere Nederlanders (14% versus 8%).

PRODUCENT EN CONSUMENT IN EERSTE PLAATS VERANTWOORDELIJK VOOR HOEVEELHEID AFVAL

Drie op de vier Nederlanders vindt dat de verantwoordelijkheid voor de hoeveelheid afval die jaarlijks geproduceerd wordt in de eerste plaats bij producenten en consumenten ligt. Jongeren verschillen hierin niet van ouderen. Opvallend verschil is wel dat jongeren meer verantwoordelijkheid voor de hoeveelheid afval leggen bij het Europees parlement en de Nederlandse overheid dan ouderen.

NEDERLANDERS VINDEN DAT HET NIET SCHEIDEN VAN AFVAL DOOR BEDRIJVEN STRAFBAAR MOET ZIJN

Nederlanders blijken in grote meerderheid te vinden dat het niet scheiden van afval door bedrijven strafbaar zou moeten zijn. Een veel kleiner deel van de Nederlanders vindt dat huishoudens strafbaar moeten zijn als ze verzuimen afval te scheiden. Ouderen zijn het hier vaker mee eens dan jongeren.

ZWERFVUIL HIER EN TE VEEL AFVAL MONDIAAL

Nederlanders vinden zwerfvuil het meest belangrijke afvalprobleem in de naaste omgeving. Op mondiaal niveau baart vooral de hoeveelheid afval de Nederlanders zorgen. Jongeren en ouderen verschillen hierin niet. Voor ouderen geldt dat zij chemisch afval vaker het belangrijkste probleem vinden dan jongeren.

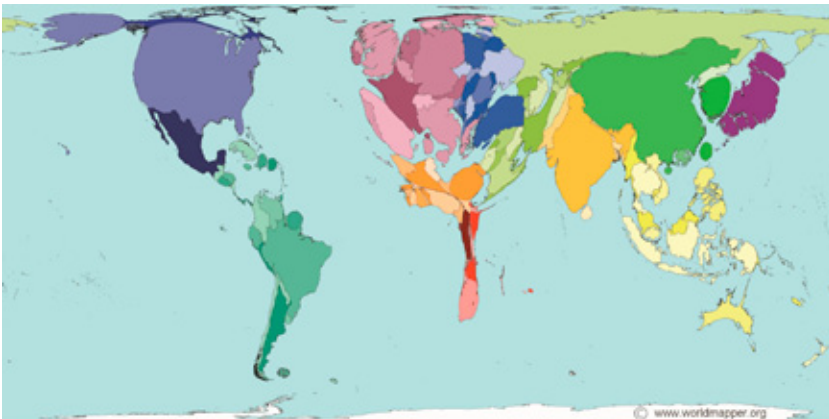
NEDERLANDERS VINDEN HET OPHEFFEN VAN STATIEGELD GEEN GOED IDEE

Staatssecretaris Atsma van Milieu heeft voorgesteld het statiegeld op plastic flessen af te schaffen. Slechts 15% van de Nederlanders vindt het stoppen met het heffen van statiegeld op flessen een goede zaak. Dit geldt zowel voor jongere als oudere Nederlanders.

HOOFDSTUK 1

AFVAL ALS MONDIAAL VRAAGSTUK

De wereldbevolking produceert jaarlijks gezamenlijk ongeveer 12 miljard ton aan afval (OECD, 2012). Dat staat gelijk aan het gewicht van ruim 1.500.000.000 olifanten. Een vijfde deel van alle grondstoffen die jaarlijks aan de aarde onttrokken worden, eindigt als afval. De overige 80 procent komt ofwel in de atmosfeer terecht (bijvoorbeeld als uitstoot bij de verbranding van olie en kolen) of eindigt als materiaal in bijvoorbeeld gebouwen, infrastructuur of consumptiegoederen. De groeiende berg afval is één van de grootste vraagstukken van deze tijd. Deze inleiding biedt achtergrondinformatie over de schaal, oorzaken en aanpak van het mondiale afvalvraagstuk.

Figuur 1. Vervormde wereldkaart - hoeveelheden opgehaald gemeenteafval per jaar per land (Worldmapper, 2005).

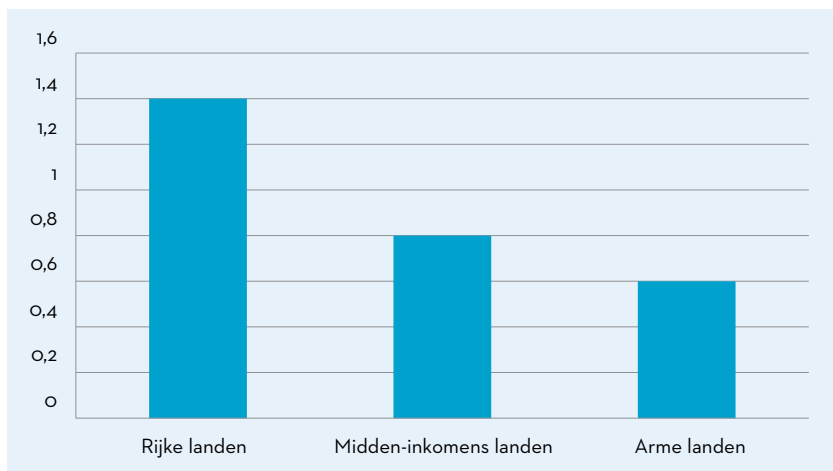
21^E EEUWS FENOMEEN

Niet-organisch en niet-herbruikbaar afval is een relatief nieuw fenomeen (Strasser, 1999). Honderd jaar geleden waren bijna alle dagelijkse producten van natuurlijke materialen die in de natuur konden vergaan of van herbruikbare materialen als glas of metaal. Met de komst van de consumptiemaatschappij ontstond ook de ‘afval-maatschappij’. Dit zelfde proces is nu gaande in opkomende landen als China, waar burgers dankzij de groeiende welvaart steeds meer consumptiegoederen aanschaffen en daarmee steeds meer afval creëren. In 2009 waarschuwde de lokale overheid van Beijing dat stedelijke stortplaatsen voor vuilnis binnen 5 jaar vol zullen zijn (Bradsher, 2009). Het Indiase Hooggerechtshof stelde in mei 2012 dat de enorme hoeveelheid plastic afval in de toekomst een ‘ergere bedreiging voor India is dan de atoombom’ (Mahapatra, 2012). Ook in andere landen worstelen overheden, vooral in stedelijke gebieden, met de toenemende hoeveelheid afval en beperkte ruimte voor de opslag en verwerking ervan. Figuur 1 illustreert de hoeveelheid gemeentefval per land: landen die veel afval produceren zijn extra groot weergegeven en het oppervlak van landen met een beperkte afvalproductie is verkleind.

Decennialang ging economische groei gepaard met de toename van afval, maar recent onderzoek van de OESO (2012) toont aan dat deze trend nu in de welvarende landen lijkt te worden doorbroken. Tussen 2000 en 2009 is de hoeveelheid gemeentefval in deze landen met 3,5% afgenomen, ondanks aanhoudende groei van het nationaal inkomen. Mogelijke verklaringen voor de afnemende hoeveelheid afval in welvarende landen zijn de toenemende digitalisering, het verplaatsen van productieprocessen naar het buitenland en de gevolgen van de economische crisis.

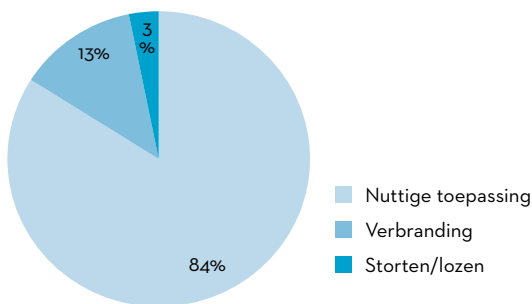
AFVAL IN NEDERLAND

Mensen in rijke landen produceren gemiddeld 1,4 kilo afval per persoon per dag, terwijl dit in opkomende landen 0,8 kilo per persoon is en in ontwikkelingslanden 0,6 kilo (Chalmin, 2011).

Figuur 2. Afval per in kg per persoon, per dag (Chalmin, 2011).

In 2010 produceerde de gemiddelde Nederlander ongeveer 1,6 kilo gemeentefval per dag (Eurostat, 2012). In Nederland werd in 2008 in totaal 63 miljoen ton afval geproduceerd. Daarmee kan het voetbalstadion de Amsterdam Arena dertig keer tot de nok gevuld worden. De bouwsector veroorzaakt het meeste afval, ongeveer 25 miljoen ton. Afval van consumenten bedraagt in totaal ongeveer 9 miljoen ton. Het Nederlands afval eindigt gelukkig niet allemaal op de stortplaats: verreweg het grootste deel (53 miljoen ton) wordt op één of andere manier hergebruikt en 8,1 miljoen ton wordt verbrand. Ruim 2 miljoen ton wordt gestort of geloosd (Agentschap NL, 2011).

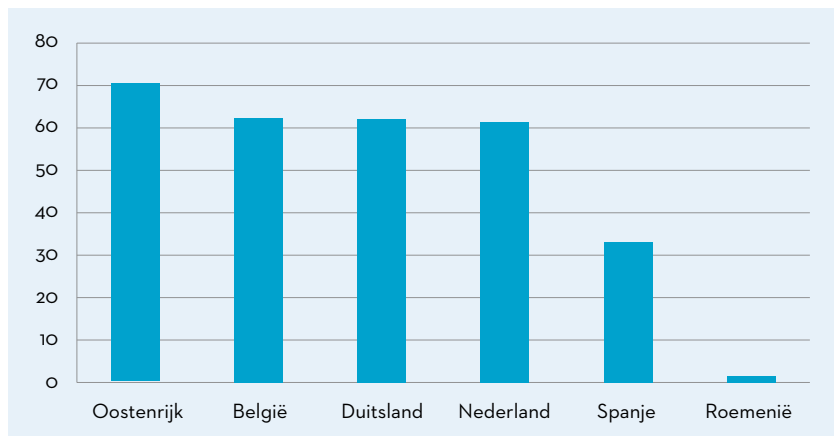
Figuur 3. Verwerking afval in Nederland (Agentschap NL, 2011).

GEMEENTEAFFVAL

Vergeleken met andere welvarende landen is Nederland een voorloper op het terrein van recycling. Uit gegevens van Eurostat (2012) blijkt dat Nederland in 2010 61% van het gemeentefval hergebruikte of composteerde.

Gemeentefval betreft het afval van huishoudens, maar ook van kleine winkels en publieke instituties. Nederland loopt samen met Oostenrijk (70%), België en Duitsland (beiden 62%) voorop als het gaat om de hoeveelheid hergebruikt of gecomposteerd gemeentefval. Sinds maart 2012 speelt er in de Nederlandse politiek een discussie over de afschaffing van het statiegeld op plastic flessen. Dit heeft mogelijk gevolgen voor de mate waarin plastic afval gescheiden en hergebruikt wordt.

Nederland behoort binnen de EU ook tot de koplopers als het gaat om de verbranding van afval; 39% van het gemeentefval eindigt in verbrandingsinstallaties. In vergelijking met de totale hoeveelheid Nederlands afval, wordt er relatief veel van het gemeentefval verbrand. Ook Denemarken (54%), Zweden (49%) en Duitsland (38%) verbranden relatief veel gemeentefval. De omgang met afval verschilt sterk binnen de Europese landen. Zo storten nieuwe lidstaten als Bulgarije (100%), Roemenië (99%) en Litouwen (94%) nog vrijwel al hun afval op vuilnishopen en komt recycling niet of nauwelijks voor.

Figuur 4. Percentage van gemeentefval dat hergebruikt of gecomposteerd wordt (Eurostat, 2012).

(ON)ZICHTBAAR PROBLEEM

In veel westerse landen is afval geen zichtbaar probleem. Huisvuil wordt op vaste momenten opgehaald en afgevoerd. Gemeentereinigingsdiensten zorgen ervoor dat de straten schoon blijven en de openbare vuilnisbakken geleegd. Wie in Nederland afval op straat gooit, kan een boete van 100,- euro krijgen. In ontwikkelingslanden, zeker buiten de steden, werken de structuren voor het ophalen van afval vaak minder goed of zijn helemaal afwezig. Bovendien ontbreekt het in veel landen aan goede regelgeving of is er weinig zicht op de naleving hiervan. Zo ontstaan er informele vuilnishopen en gooien mensen, bij gebrek aan vuilnisophaalplaatsen, het afval gewoon op straat of in de natuur. Dit is één van de redenen dat afval in ontwikkelingslanden vaak veel zichtbaarder is dan in westerse landen.

Desalniettemin produceren mensen in rijke landen veel meer afval dan mensen in ontwikkelingslanden. Afval is daarmee ook een vraagstuk van ongelijkheid. Arme mensen worden er meer mee geconfronteerd dan rijke mensen en dit geldt ook voor inwoners van de rijke landen. Vuilstortplaatsen bevinden zich doorgaans in de armere delen van steden en regio's (Clapp, 2001).

AFVAL REIST

Westerse landen transporteren afval naar ontwikkelingslanden voor recycling. Het gaat hierbij vooral om afgedankte (onderdelen van) elektronische apparaten, ook wel e-waste genoemd. Ongeveer 8% van al het gemeenteafval is elektronisch afval (Widmer et al., 2005). Het verwerken van e-waste is financieel interessant omdat elektrische apparaten vaak waardevolle metalen als koper, nikkel, ijzer en zelfs goud bevatten. Het verwerken dient echter onder veilige omstandigheden te gebeuren, gezien e-waste giftige stoffen kan bevatten. UNEP (het milieuprogramma van de Verenigde Naties) en de United Nations University (2009) stellen dat de beschikbare data over e-waste gebrekkig is. Officieel gaat het wereldwijd om ongeveer 40 miljard kilo per jaar; waarvan tussen de 8,3 en 9,1 miljard kilo uit de Europese lidstaten afkomstig is. In het licht van de levendige illegale handel in e-waste ligt het voor de hand te veronderstellen dat de werkelijke hoeveelheid e-waste veel groter is.

Nederland verwerkt ook afval uit het buitenland. Nederland hergebruikt en composteert relatief veel afval en heeft daardoor capaciteit over in de afvalverbrandingsinstallaties. Naast het eigen afval verbrandt Nederland ook afval uit Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Italië (Rijksoverheid, 2011). Jaarlijks importeert Nederland ruim een miljard kilo afval uit het buitenland. In 2008 werd 93% daarvan nuttig toegepast of hergebruikt (Agentschap NL, 2011). Bij het verbranden van afval komt warmte vrij die kan worden omgezet in energie. Deze energie wordt onder meer gebruikt om de installaties draaiende te houden en wordt ook geleverd aan het energienet. De verbranding van afval uit binnen- én buitenland is daarmee niet alleen een manier om met de groeiende berg afval om te gaan, maar levert daarnaast geld en energie op.

Afval reist ook onbedoeld de wereld over. Dat is vooral het geval met afval dat in de oceanen en rivieren terecht komt. Jaarlijks wordt er naar schatting 260 miljard kilo plastic geproduceerd, waarvan 0,2 – 0,3% in zee terecht komt (Wabnitz & Nichols, 2010). Slechts een gedeelte van het afval dat in zee terecht komt, spoelt – soms jaren later- weer ergens aan. De rest vergaat tot microscopisch kleine deeltjes die giftige stoffen opnemen en vervolgens gegeven worden door vissen, vogels en zeezoogdieren (UNEP, 2009). In sommige gevallen gaan dieren letterlijk dood aan het plastic in de zee, omdat ze door het plastic in hun maag geen hongergevoel meer hebben of verstrikt raken in grotere stukken afval. Volgens Jan Andries van Franeker, milieubioloog aan de Universiteit Wageningen, vormen de gifstoffen in de zogeheten ‘microplastics’ echter een veel groter probleem. Ze stapelen zich op in de voedselketen en bedreigen zo ook de gezondheid van de mens (Van Franeker, 2011).

INTERNATIONAAL BELEID

In 1989 ondertekende de internationale gemeenschap de Conventie van Bazel, een set afspraken voor een verantwoorde omgang met gevaarlijk afval op transnationaal niveau. Zoals figuur 6 laat zien hebben niet alle landen de conventie ondertekend en geratificeerd. Zo hebben bijvoorbeeld de Verenigde Staten de conventie wel ondertekend, maartot op heden niet bekrachtigd. Eind 2011 werden de afspraken uit de Bazel Conventie

herbevestigd in de uitkomsten van de COP 10, een internationale conferentie over het milieu. Tijdens de COP 10 zijn ook afspraken gemaakt voor effectievere uitvoering van de afspraken uit de Bazel Conventie.

Figuur 6. Landen betrokken bij de Conventie van Bazel.

CONSUMPTIE- OF PRODUCTIEPROBLEEM

Er zijn verschillende visies ten aanzien van de oorzaken van het mondiale afvalprobleem en daarmee ook over de aanpak ervan. Het vraagstuk wordt vaak gezien als een productieprobleem; goederen worden op een inefficiënte manier geproduceerd en zorgen zo voor onnodig veel afval. In dit geval is het verbeteren van productieprocessen de oplossing. In dezelfde lijn ligt de gedachte dat afval vooral een beheersprobleem is, waarbij de oplossing ligt in betere manieren om afval te verwerken. Anderen, zoals Garrett Hardin in zijn essay 'The tragedy of the commons' (1968), zeggen juist dat het afvalprobleem samenhangt met de hoge bevolkingsgroei. Onderzoeker Jennifer Clapp (2001) ziet de oorzaak van het afvalvraagstuk vooral op het vlak van (over)consumptie en stelt dat de massale en geglobaliseerde consumptie in de wereld zorgt voor een onnavolgbare hoeveelheid afval.

EEN WERELD ZONDER AFVAL

De oplossing van het mondiale afvalvraagstuk ligt niet binnen één benadering; er is een geïntegreerde aanpak nodig waarbij de productie van goederen (levensduur, milieu impact, etc.), de rol van consumenten en de verwerking van afval een rol spelen. De groeiende berg afval hangt samen met de toenemende consumptie, maar ook met de steeds kortere levensduur van producten. Zo hebben computers een levensduur van 2 tot 4 jaar en gaan mobiele telefoons in westerse landen gemiddeld maar 2 jaar mee (Schwarzer et al., 2005). Naast nationaal beleid en internationale afspraken voor een betere omgang met afval, biedt technologische innovatie kansen om het afvalvraagstuk bij de wortel aan te pakken. Het is mogelijk om producten te maken die volledig herbruikbaar zijn of zelfs bijdragen aan verbetering van het milieu. Cleantech is de verzamelnaam voor duurzame technologieën, die door energiezuinigheid en het gebruik van hernieuwbare materialen leiden tot veel minder afval. De technologieën zijn financieel en kwalitatief competitief of zelfs beter dan reguliere technologieën (Pernick & Wilder, 2007). Cradle to Cradle (C2C) is een techniek waarbij alle grondstoffen van producten herbruikbaar zijn zonder kwaliteitsverlies (Braungart & McDonough, 2002). Verschillende grote bedrijven, waaronder de Nederlandse tapijtfabrikant Desso, werken al vanuit het Cradle to Cradle principe. Op basis van dit soort technieken is een wereld zonder afval in principe mogelijk, zonder dat daarvoor een rigoureuze vermindering van consumptie noodzakelijk is. Grootschalige investeringen in Cleantech, in combinatie met verantwoord afvalbeleid op lokaal, nationaal en internationaal niveau kunnen ervoor zorgen dat het mondiale afvalvraagstuk net zo snel verdwijnt als het ontstaan is.

HOOFDSTUK 2

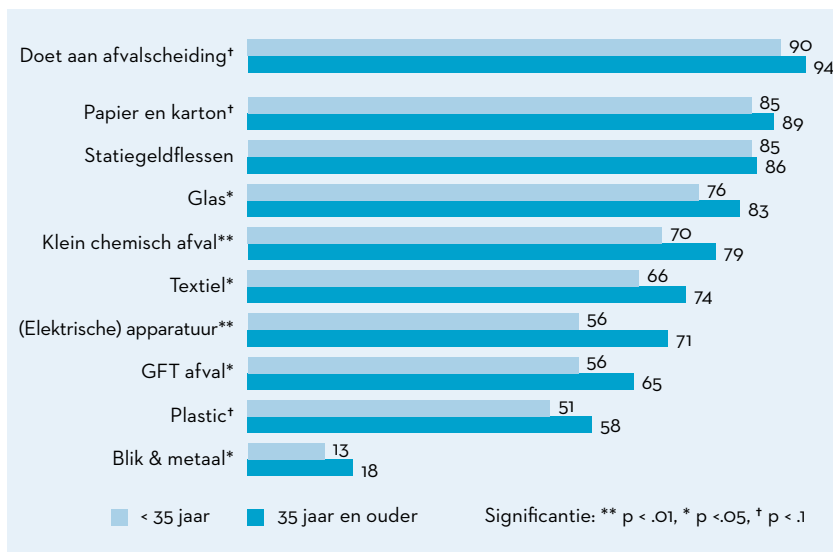
NEDERLANDERS OVER AFVAL

NCDO onderzocht in samenwerking met TNS/NIPO hoe Nederlanders aankijken tegen afval. Hoe staan Nederlanders en in het bijzonder Nederlandse jongeren ten aanzien van allerlei aspecten van afval? In hoeverre scheiden Nederlanders hun afval en waarom doen ze dit eigenlijk? Wat is volgens de Nederlanders het belangrijkste probleem aangaande afval in hun naaste omgeving en ook in deze wereld? Wat vinden Nederlanders van het stoppen met het heffen van statiegeld? Maken ze zich überhaupt zorgen over afval? Deze vragen, en meer, worden in dit hoofdstuk beantwoord en hierbij vergelijken we jonge Nederlanders (18 t/m 34 jaar) met oudere Nederlanders (vanaf 35 jaar).

SCHEIDEN NEDERLANDERS HUN AFVAL?

In 2011 heeft de Europese Commissie onderzoek gedaan naar de houding van Europeanen ten aanzien van efficiënt gebruik van hulpbronnen. Uit dit onderzoek blijkt dat 89% van de Europeanen thuis aan een vorm van afvalscheiding doet (Europese Commissie, 2011, p. 9). In Nederland scheiden verreweg de meeste Nederlanders thuis op één of andere manier hun afval. Dit geldt zowel voor jongere (90%) als voor oudere Nederlanders (94%, zie figuur 7).

Hoewel Nederlanders in grote meerderheid aangeven hun afval te scheiden vinden we wel verschillen in het soort afval dat zij scheiden. Papier en karton en statiegeldflessen worden het vaakst van het overige afval gescheiden en blik en metaal het minst.

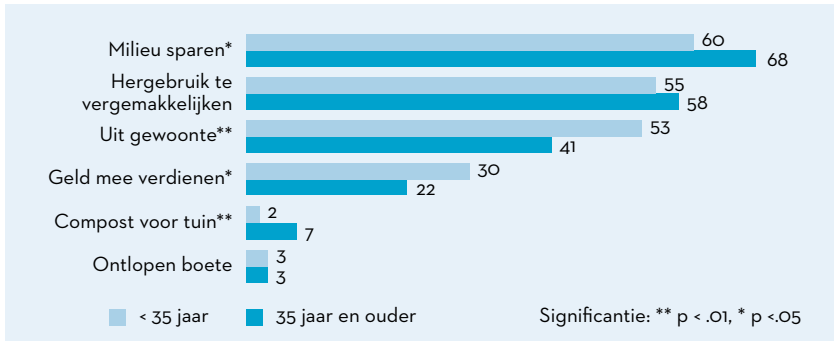
Figuur 7. Afval thuis scheiden (% soms wel, soms niet of (bijna) altijd, n=1014, gewogen resultaten)

Ouderen (83%) scheiden vaker dan jongeren (76%) glas van hun overige afval. Dit geldt ook voor klein chemisch afval (79% versus 70%), textiel (74% versus 66%), (elektrische) apparatuur (71% versus 56%), GFT afval (65% versus 56%), papier en karton (89% versus 85%), plastic (58% versus 51%) en blik en metaal (18% versus 13%). Ondanks het feit dat bijna alle Nederlanders aangeven hun afval te scheiden, blijken meer dan één op de vier jongeren (27%) afvalscheiding veel gedoe te vinden en dit geldt ook voor één op de vijf ouderen (19%).

WAAROM SCHEIDT MEN AFVAL?

82% van de Nederlanders is ervan overtuigd dat afvalscheiding bijdraagt aan een beter milieu. Oudere Nederlanders verschillen hierin niet van jonge Nederlanders. Nederlanders noemen 'milieu sparen' dan ook als belangrijkste reden om hun afval te scheiden (zie figuur 8). Ouderen (68%) noemen dit wel nog vaker dan jongeren (60%). Jongeren (53%) scheiden hun afval

eerder uit gewoonte dan ouderen (41%). Geld verdienen met afval wordt door jongeren (30%) ook vaker genoemd dan door ouderen (22%).

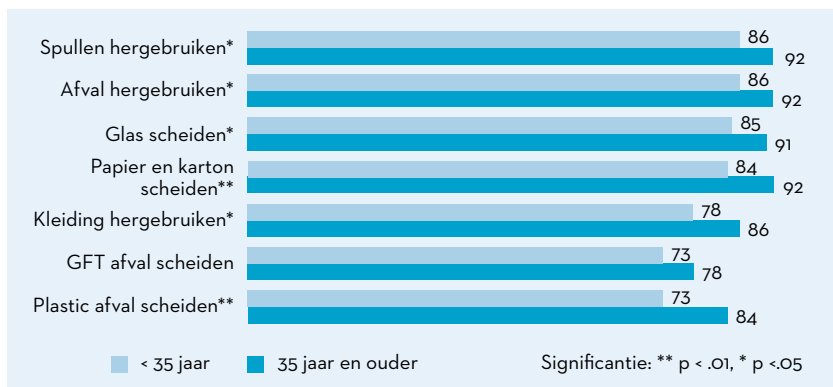

Figuur 8. Redenen afval scheiden (% genoemd, n=1014, gewogen resultaten)

Uit figuur 8 blijkt ook dat het scheiden van afval zodat een deel gebruikt kan worden als compost voor de tuin voor ouderen (7%) een belangrijkere reden is voor het scheiden van hun afval dan voor jongeren (2%).

HOE BELANGRIJK VINDEN NEDERLANDERS HET DAT AFVAL GESCHEIDEN EN HERGEBRUIKT WORDT?

Jonge en oudere Nederlanders geven massaal aan hun afval te scheiden. Maar hoe belangrijk vinden ze het zelf eigenlijk dat verschillende soorten afval hergebruikt worden? Nederlanders vinden afval scheiden en hergebruik in het algemeen belangrijk (zie figuur 9). Ouderen vinden het trouwens belangrijker dan jonge Nederlanders.

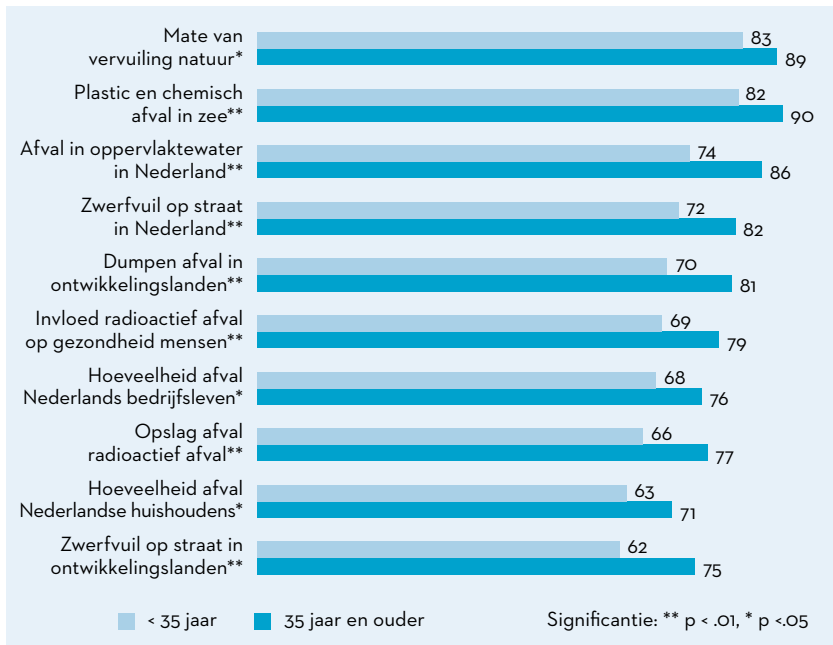

Figuur 9. Belangrijk om afval te scheiden en te hergebruiken (% belangrijk en heel belangrijk, n=1014, gewogen resultaten)

Ouderen (92%) vinden het belangrijker dat afval hergebruikt wordt dan jongeren (86%). Hetzelfde geldt voor het scheiden van glas (91% versus 85%), papier en karton (92% versus 84%) en plastic afval (84% versus 73%) en het hergebruiken van kleding (86% versus 78%) en spullen (92% versus 86%).

MAKEN NEDERLANDERS ZICH ONGERUST OVER AFVAL?

In het algemeen kan gesteld worden dat oudere Nederlanders zich meer zorgen maken over afval dan jongere Nederlanders (zie figuur 10).

Figuur 10. Ongerustheid over zaken aangaande afval (% beetje en zeer ongerust, n=1014, gewogen resultaten)

Hoewel 70% van de jongeren en 81% van de ouderen zich zorgen maakt over afval dat door ons gedumpt wordt in ontwikkelingslanden, vindt 19% van de Nederlanders het prima als ontwikkelingslanden geld kunnen verdienen aan het afval dat door het Westen in hun land wordt gedumpt. Jongeren en ouderen zijn hierin gelijk.

WAT VINDEN NEDERLANDERS VAN BIOLOGISCH AFBREEKBARE VERPAKKINGEN?

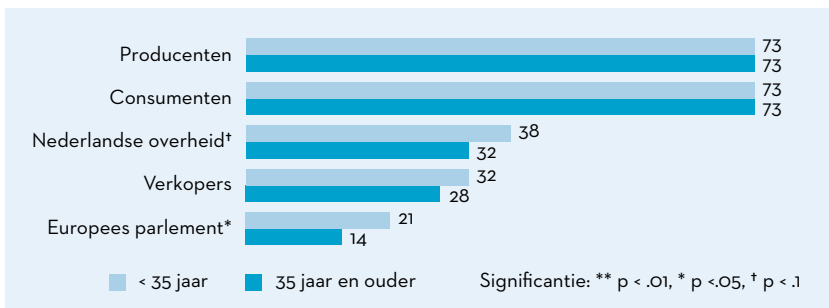
De meerderheid van de Nederlanders ziet het belang in het verpakken van producten in biologisch afbreekbare verpakkingen. Oudere Nederlanders (79%) vinden een biologisch afbreekbare verpakking nog belangrijker dan jonge Nederlanders (66%).

Aan Nederlanders werd ook gevraagd hoeveel ze bereid zijn meer te betalen voor producten die verpakt zijn in een verpakking van materiaal dat biologisch afbreekbaar is. Ongeveer 33% van de jonge Nederlanders geeft aan bereid te zijn meer te betalen. Onder de oudere Nederlanders is de bereidheid groter: de helft van hen is bereid meer te betalen voor producten in zo'n verpakking. Echter, als de respondenten gevraagd wordt hoeveel ze bereid zijn meer te betalen, geven jongeren aan ongeveer 14% meer te willen betalen voor een product waarvan ze weten dat het verpakkingsmateriaal biologisch afbreekbaar is. Voor ouderen ligt dit percentage op 8%.

Daarnaast ziet de meerderheid van de Nederlanders een rol voor de overheid door het wettelijk verplichten van biologisch afbreekbare verpakkingen. Oudere Nederlanders zijn meer overtuigd van de noodzaak van zo'n wettelijke verplichting dan jongere Nederlanders (68% versus 53%).

WAAR LIGT DE VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE HOEEVEELHEID AFVAL?

Producenten en consumenten worden als het meest verantwoordelijk gezien voor de hoeveelheid afval. Jonge Nederlanders verschillen hierin niet van oudere Nederlanders (figuur 11).

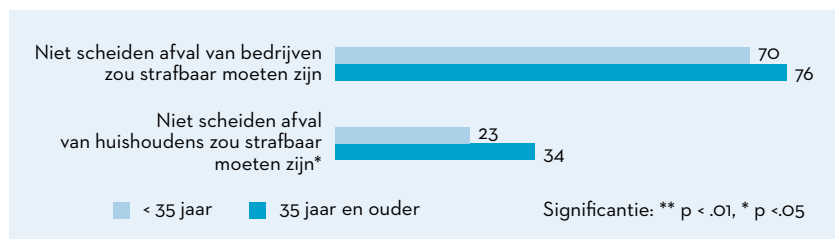

Figuur 11. Verantwoordelijkheid hoeveelheid afval (% genoemd, n=1014, gewogen resultaten)

Opvallend is dat jongeren meer verantwoordelijkheid voor de hoeveelheid afval leggen bij het Europees parlement (21% versus 14%) en de Nederlandse overheid (38% versus 32%) dan ouderen.

MOET HET NIET SCHEIDEN VAN AFVAL STRAFBAAR WORDEN GESTELD?

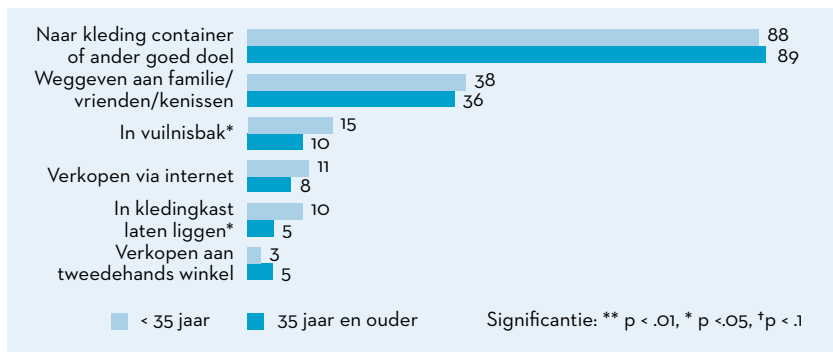
Nederlanders vinden in grote meerderheid dat het niet scheiden van afval strafbaar zou moeten zijn. Dit geldt dan vooral voor het niet scheiden van afval door bedrijven. Een veel kleiner deel van de Nederlanders vindt dat huishoudens strafbaar dienen te zijn die nalaten afval te scheiden (zie figuur 12). Jonge Nederlanders (23%) zijn het hier nog minder vaak mee eens dan oudere Nederlanders (34%).

Figuur 12. Niet scheiden afval en straffen (% mee eens of helemaal mee eens, n=1014, gewogen resultaten)

HOE GAAN NEDERLANDERS OM MET KLEDING DIE ZIJ NIET MEER DRAGEN?

De kleding die niet meer gedragen wordt verdwijnt veelal in de kledingcontainer en de welbekende zak van Max (figuur 13). Jongere Nederlanders lijken wel wat nonchalanter om te gaan met kleding die zij niet meer dragen dan oudere Nederlanders. Zij gooien deze kleding vaker weg (15% versus 10%) en ook laten zij deze kleding vaker gewoon maar in hun kledingkast liggen (10% versus 5%) dan oudere Nederlanders.

Figuur 13. Kleding na gebruik (% genoemd, n=1014, gewogen resultaten)

Iets meer dan een kwart van de Nederlanders (27%) koopt op zijn minst af en toe tweedehands kleding. Jonge Nederlanders verschillen hierin niet van oudere Nederlanders.

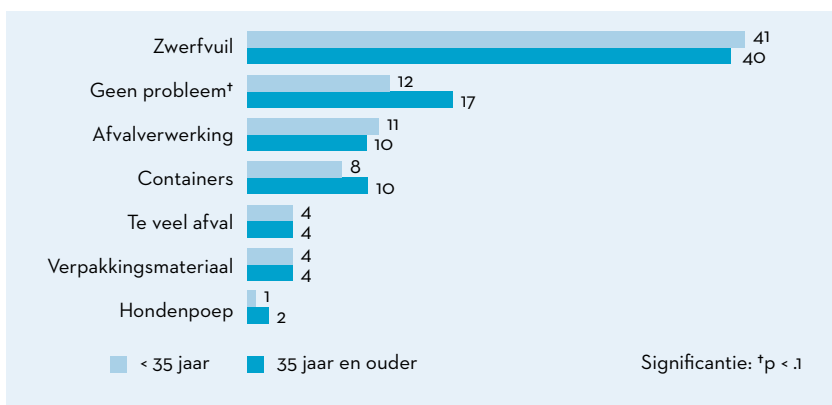
WAT ZIJN VOLGENS NEDERLANDERS DE GROOTSTE PROBLEMEN AANGAANDE AFVAL?

Nederlanders werd gevraagd wat volgens hen het grootste probleem was aangaande afval, zowel in hun naaste omgeving als mondiaal. In figuur 14 treft u de woorden aan die respondenten noemden over afval in de naaste omgeving. De grootte van het woord is evenredig aan het aantal keren dat dit woord door de respondenten werd genoemd.

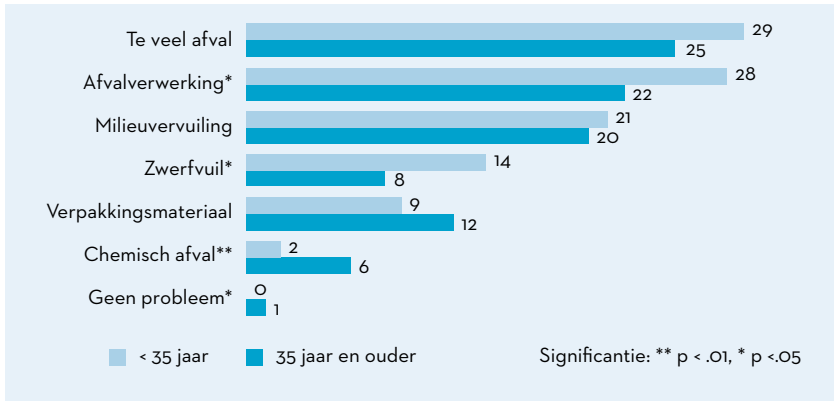

Figuur 14. Woordenwolk ‘Afwalproblemen naaste omgeving’

De woordenwolk laat zien dat ‘straat’, ‘zwerfafval’ en ‘mensen’ veel door respondenten genoemd werden. Welke problemen werden het meest door de respondenten genoemd aangaande afval in hun naaste omgeving? Op basis van de antwoorden van de respondenten werden de volgende categorieën onderscheiden: zwerfvuil, geen probleem, afvalverwerking (waaronder ook recycling, afvalopslag, hergebruik en afvalscheiding vallen), afvalcontainers (waaronder ook de beschikbaarheid van containers en de frequentie van ophalen vallen), te veel afval, de hoeveelheid verpakkingsmateriaal en hondenpoep (figuur 15).

Figuur 15. Problemen aangaande afval in de naaste omgeving (% genoemd, n=1014, gewogen resultaten)

Figuur 17. Problemen aangaande afval in deze wereld (% genoemd, n=1014, gewogen resultaten)

Opvallend is dat Nederlanders op mondiaal niveau andere afvalproblemen zien dan in hun naaste omgeving. Zo ziet één op de vijf Nederlanders milieuvervuiling als het belangrijkste afvalprobleem in de wereld. Jongeren en ouderen zijn hierin gelijk. Ook valt op dat slechts een klein percentage Nederlanders geen afvalprobleem in deze wereld ziet, terwijl 15% van de Nederlanders vindt dat er geen belangrijke afvalproblemen zijn in hun naaste omgeving (zie figuur 15). Ook zien ouderen (6%) vaker dan jongeren (2%) chemisch afval als het belangrijkste afvalprobleem in de wereld. Zwerfvuil dat in de naaste omgeving gezien wordt als belangrijkste probleem, speelt op mondiaal niveau een veel kleinere rol (zie figuur 17).

WAT VINDEN NEDERLANDER VAN HET OPHEFFEN VAN STATIEGELD?

De verpakkingindustrie wil dat het verplichte statiegeld op grote, plastic flessen (petflessen) afgeschaft wordt, omdat de relatief kleine stroom petflessen nu los van het overige kunststof verpakingsmateriaal wordt ingezameld. Volgens de verpakkingindustrie is deze manier van inzameling duur en inefficiënt. De Tweede Kamer heeft in april 2012 besloten het statiegeld op petflessen niet zomaar af te schaffen. Eerst moet zeker zijn dat het de verpakkingindustrie lukt om voldoende kunststof in te zamelen en te recyclen (“Kamer stelt afschaffing statiegeld uit”, 2012).

Wat vinden Nederlanders van dit idee? Slechts een klein gedeelte van de Nederlanders (15%) vindt het opheffen van statiegeld een goede zaak. Jongere en oudere Nederlanders verschillen hierin niet van elkaar.

LITERATUUR

- Bradsher, K. (2009, 12 augustus). *China's trash problems may also be the world's*. The New York Times. Ontleend aan <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9800E1DD113DF931A2575BC0A96F9C8B63&pagewanted=print>
- Chalmin, P. (2011). *From waste to resource*. Ontleend aan http://www.uncrd.or.jp/env/spc/docs/Key%20note_Philippe%20Chalmin_World%20Waste%20Survey.pdf
- Clapp, J. (2001). *Distancing of Waste: Overconsumption in a global economy*. Ontleend aan <http://www-rohan.sdsu.edu/faculty/dunnweb/rprnts.2005.10.10Clapp.pdf>
- Europese Commissie. (2011). *Flash Eurobarometer 316: Attitudes of Europeans towards resource efficiency*. Geraadpleegd van http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_316_en.pdf
- Eurostat. (2012). *Environment in the EU27*. Brussel: Eurostat.
- Greenpeace. (2009, 24 februari) *Where does e-waste end up?* Ontleend, 8 mei 2012, aan <http://www.greenpeace.org/international/en/campaigns/toxics/electronics/the-e-waste-problem/where-does-e-waste-end-up/>
- Hardin, G. (1968). *The Tragedy of the Commons*. *Science*, 162(5), 1243-1248.
- Mahapatra, D. (2012, 8 mei). *Plastic bag threat more serious than atom bomb: Supreme Court*, newsarticle. Times of India. Ontleend aan http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2012-05-08/pollution/31626095_1_plastic-bags-plastic-pouches-cows
- McDonough, W., & Braungart, M. (2002). *Cradle to Cradle: Rethinking the way we make things*. San Francisco: North Point Press.
- Agentschap NL. (2011). *Nederlands afval in cijfers, 2000-2008*. Utrecht: Agentschap NL.

- OECD. (2012). *Resource productivity in the G8 and the OECD*. Paris: OECD.
- Pernick, R., & Wilder, C. (2007). *The Clean Tech Revolution: The next big growth and investment opportunity*. New York: Collins.
- Rijksoverheid. (2011, 21 december). *Vergunning voor verwerking huishoudelijk afval uit Napels in Nederland*. Ontleend, 12 april 2012, aan <http://www.rijks-overheid.nl/nieuws/2011/12/21/vergunning-voor-verwerking-huishoudelijk-afval-uit-napels-in-nederland.html>
- Schwarzer, S., De Ono, A., Peduzzi, P., Giuliani, G., & Kluser, S. (2005). *Environment Alert Bulletin: E-waste, the hidden side of IT equipment's manufacturing and use*. Ontleend aan http://www.grid.unep.ch/products/3_Reports/ew_ewaste.en.pdf
- Strasser, S. (1999). *Waste and want: A social history of trash*. New York City: Metropolitan books.
- UNEP. (2009). *Marine litter: A global challenge*. Nairobi: UNEP.
- United Nations Environment Programme, & United Nations University. (2009). *Recycling - From E-waste to resources*. Geneva: United Nations Environmental Programme.
- Van Franeker, J. A. (2011). *Plastic soep komt op ons bord*. Milieu, 6, 8-12.
- Wabnitz, C., & Nichols, W., J. (2010). Editorial: *Plastic pollution: An ocean emergency*. Marine Turtle Newsletter, 129, 1-4.
- *The waste land*. (2007, 6 april). Guardian Weekly. Ontleend aan <http://www.guardian.co.uk/theguardian/2007/apr/06/guardianweekly.guardianweekly12?INTCMP=ILCNETTXT3487>
- *Kamer stelt afschaffing statiegeld op plastic flessen uit*. (2012, 26 april). Volkskrant. Ontleend aan <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/detail/3247056/2012/04/26/Kamer-stelt-afschaffing-statiegeld-op-plastic-flessen-uit.dhtml>
- Widmer, R., Oswald-Krapf, H., Sinha-Khetriwal, D., Schnellmann, M., & Boni, H. (2005). *Global Perspectives on e-waste*. Environmental Impact Assessment Review, 25(5), 436-458.
- Worldmapper.(2005). *Waste collected*. Ontleend aan <http://www.worldmapper.org/display.php?selected=307>

VERANTWOORDING

OPINIEPEILING APRIL 2012

In april 2012 onderzocht NCDO, in samenwerking met TNS/NIPO, de publieke opinie over afval onder Nederlanders. TNS/NIPO benaderde 1480 Nederlanders in hun panel (TNS NIPObase) en 1014 van hen namen deel aan deze opiniepeiling (respons 69%). Het onderzoek werd uitgevoerd via computer geassisteerde webinterviews (CAWI). Het veldwerk vond plaats van 20 t/m 24 april 2012. In de steekproef zijn 445 respondenten jonger dan 35 jaar en 569 respondenten 35 jaar en ouder. Om tot een representatieve steekproef van Nederlanders jonger dan 35 jaar en Nederlanders van 35 jaar en ouder te komen zijn er quota gesteld op geslacht, leeftijd, hoogst gevolgde opleiding, regio (nielsen-indeling CBS), en gezinsgrootte. Om de vergelijking te kunnen maken tussen Nederlanders jonger dan 35 en Nederlanders ouder dan 35 jaar zijn er drie weegfactoren gemaakt: 1) een weegfactor die data representatief maakt voor Nederlanders jonger dan 35 jaar; 2) een weegfactor die data representatief maakt voor Nederlanders van 35 jaar en ouder; en 3) een weegfactor die de data representatief maakt voor alle Nederlanders.

De omgang met afval is één van de grootste mondiale vraagstukken van deze tijd. Door de stijgende welvaart en de groeiende consumptie wordt de hoeveelheid afval die we gezamenlijk produceren in de wereld almaar groter. NCDO onderzoekt in samenwerking met TNS/NIPO hoe Nederlanders aankijken tegen afval.

In hoeverre scheiden Nederlanders hun afval en waarom doen ze dit eigenlijk? Wat is volgens de Nederlanders het belangrijkste probleem aangaande afval in hun naaste omgeving en ook in deze wereld? Wat vinden Nederlanders van het afschaffen van statiegeld? Maken ze zich überhaupt zorgen over afval? Deze vragen, en meer, worden in dit rapport beantwoord en hierbij vergelijken we jonge Nederlanders (18 t/m 34 jaar) met oudere Nederlanders (vanaf 35 jaar).

Deze publicatie is onderdeel van een reeks onderzoekspublicaties van NCDO, dat met onderzoek, trainingen en andere activiteiten het publiek bewustzijn over internationale samenwerking en het belang van Nederland om op dit terrein actief te zijn bevordert.

NCDO

Postbus 94020
1090 GA Amsterdam
tel +31 (0)20 568 87 55
onderzoek@ncdo.nl
www.ncdo.nl